

Ks. Waldemar Dekiel

GESTY I FUNKCJE LITURGICZNE DZIECI

Directorium de missis cum pueris, wydane przez Kongregację Kultu Bożego w 1973 r., rozróżnia Msze św. dla dorosłych, w której również uczestniczą dzieci (16—19) oraz msze św. dla dzieci z udziałem nielicznych tylko dorosłych (20—54)¹. Dyrektorium mocno podkreśla znaczenie mszy św. dla dorosłych i dzieci, szczególnie w niedziele i święta, jeśli w niej uczestniczą całe rodziny (nr 16).

Idąc za myślą Dyrektorium, także uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej uwydatniają myśl, że w niedzielę i święta dzieci powinny uczestniczyć w mszy św. wraz ze starszymi, którzy w ten sposób mogą im dać świadectwo, służące pogłębieniu chrześcijańskiego ducha rodziny oraz wprowadzeniu dzieci w pełne uczestnictwo w niedzielnej mszy św. Aczkolwiek dzieci jeszcze wszystkiego nie będą rozumiały, to jednak powoli dojdą do świadomego i czynnego uczestnictwa².

Zatem ideałem, ku któremu dążymy, będzie to, aby w niedzielę dzieci widziały swych własnych rodziców „modlących się, współuczestniczących, przystępujących do Stołu Pańskiego”³. Aby nawet podczas tych mszy św. wspólnie z rodzicami dzieci nie czuły się zaniedbane i pozostawione sobie samym, można — w myśl Dyrektorium i wtedy powierzyć im pewne funkcje liturgiczne, np. wykonanie niektórych śpiewów (nr 18). Uważam, że u nas — praktycznie biorąc — dzieje się to w każdej parafii, bo przecież do parafialnego zespołu służby liturgicznej należą obok młodzieży przede wszystkim dzieci, począwszy od III roku katechizacji.

Zasadniczo jednak o gestach i funkcjach liturgicznych dzieci mówić można wyraźnie wtedy, gdy omawia się msze św. dla dzieci z udziałem nielicznych tylko dorosłych. Takie msze św. odprawiać będziemy w dni powszednie, — nie za często, najlepiej raz w miesiącu — dla poszczególnych klas (np. wszystkich klas III) czy nawet dla przedszkolaków, uczestniczących na naukę religii. Będziemy je zawsze bardzo starannie przygotowywali.

Dlaczego w dni powszednie, a nie w niedziele? Bo chociaż uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej podkreślają, że ideał wspólnego uczestnictwa rodzin we mszy św. niedzielnej nie zawsze jest możliwy do osiągnięcia, i należy w zależności od lokalnych warunków zachować dotychczasową mszę św. dla dzieci w niedziele, to jednak „powinno ukształtować się ją na równi z innymi mszami niedzielnymi, ... a to

¹ *Directorium de missis cum pueris*, „Notitiae” 10 (1974) 5—21.

² Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej. Katowice 1976. Część II. Kult i modlitwa w Kościele Katowickim. Tymczasowa instrukcja dotycząca mszy św. dla dzieci, nr 7. 3. 1.

³ *Das auch Kinder es verstehen können*, „Gottesdienst” 8 (1974) nr 10, s. 74.

ze względu na dużą ilość dorosłych, uczestniczących w tej mszy św.”⁴. Zatem nie będzie tu większych możliwości dla specjalnych gestów i funkcji liturgicznych dzieci.

Dlatego teraz zajmijmy się już tylko mszą św. comiesięczną, odprawianą podczas tygodnia, dla poszczególnych klas czy nawet przedszkolaków.

Jak można — praktycznie biorąc, w naszych warunkach — przeprowadzić takie msze św., patrząc od strony gestów i funkcji liturgicznych powierzanych dzieciom, aby być w zgodzie z Dyrektorium oraz dotychczasową praktyką duszpasterską naszych diecezji? Opracowanie bowiem dokładnych wskazówek należy już ostatecznie do Konferencji Episkopatu Polski.

Mszę św. urządzamy np. dla wszystkich klas III w parafii. O odpowiedniej porze przed mszą św., kolejno jedna z klas (grup katechetycznych) pomaga siostry zakrystiance lub siostrze katechetce przy przygotowaniu i przystrajaniu miejsca celebracji i ołtarza. Dzieci przynoszą m. in. kwiaty. Przed samym rozpoczęciem mszy św. wszystkie dzieci ustawiają się w szyku procesyjnym poza kościołem, aby wraz z kapłanem wejść uroczyście w procesję do kościoła. Podczas procesji poszczególne dzieci niosą krzyż, świece, Ewangelię, chorągwie.

Dzieci przedszkolne zaprosiliśmy kiedyś ze swymi lalkami i misiami, „aby Pan Jezus pobłogosławił te zabawki, — aby dzieci, zawsze grzecznie się nimi bawiły”. I rzecz dziwna: dzieci, uważając na swe lalki i misie, by były grzeczne, same przeżywały mszę św. w wielkim skupieniu.

Po wejściu procesyjnym do kościoła, ustawiamy dzieci najbliżej ołtarza. Może będzie tyle miejsca, że otoczą ołtarz w zwartych kręgach. Pewnie będzie wtedy bardzo trudno o miejsca siedzące. Ale lepiej niech stoją, niż gdyby ławki miały oddalać je od ołtarza. Zasadniczą postawą podczas mszy św. i tak jest postawa stojąca, postawa pełna radości dzieci Bożych, postawa gotowości. Przyklękną tylko na preistoczenie, na „Oto Baranek Boży”, na końcowe błogosławieństwo.

Służbę liturgiczną podczas samej mszy św. sprawować będą w zasadzie ministranci, lektorzy, kantorzy, psalterzysta i chór liturgiczny, rekrutujący się spośród dzieci klasy. Zaangażujemy naturalnie i dzieci nie należące do zespołu służby liturgicznej, np. do odczytania krótkiego komentarza, przygotowanego przez kapłana, do odśpiewania poszczególnych wezwań Modlitwy Powszechnej.

Jeśli msza św. będzie sprawowana dla przedszkolaków, lub klas I i II, wówczas niektóre funkcje będą musiały objąć dzieci starsze, należące do zespołu służby liturgicznej. Co tylko możliwe, pozostawimy jednak maluchom. Nawet przedszkolaki potrafią bardzo pięknie odśpiewać krótkie wezwania Modlitwy Powszechnej.

Podczas homilii nawiązujemy koniecznie z dziećmi dialog. Dzieci

⁴ I Synod Diecezji Katowickiej. Cz. II. nr 7. 3. 1.

chętnie odpowiadają — czasem gromadnie, czasem po podniesieniu ręki. Można włączyć też do homilii wierszyk deklamowany przez dziecko, piosenkę zaśpiewaną, jeśli to wszystko łączy się z tematem homilii.

Podczas obrzędu przygotowania darów następuje procesja darów ofiarnych. W tym celu ustawiamy w przedsionku, względnie w nawie kościoła stolik, a na nim kielich z pateną, puszkę (cyborium) z hostiami do konsekracji, ampułki z winem i wodą. Dzieci przystępując do Komunii św., wkładają już przed Mszą św. każdy dla siebie hostię do puszki. W procesji darów ofiarnych pewna grupa dzieci przynosi kosz z darami, zebranych wśród siebie dla biednych. Aby tych darów nie było naraz za dużo, zawsze przygotowuje je inna klasa (grupa), spośród uczestniczących w tej mszy św. Jest godne polecenia, aby tak, jak to jest w zwyczaju w diecezji katowickiej, w zależności od miejsca wszystkie dzieci brały udział w procesji ofiarnej. Procesja ofiarna, jak czytamy w Uchwałach I Synodu Diecezji Katowickiej, ukazuje gotowość wiernych do udziału w ofierze Chrystusa i Kościoła⁵.

A teraz przekazanie znaku pokoju — bardzo zrozumiały dla dzieci gest. W Instrukcji dotyczącej postawy wiernych w czasie Mszy św., zawartej w Uchwałach I Synodu Diecezji Katowickiej czytamy: „W wielu kościołach diecezji ustalili się zwyczaj przekazywania znaku pokoju przez podanie ręki. Ma on oparcie w tradycji regionalnej witania się po wejściu do kościoła słowem Bożym i podaniem ręki. Synod przywiązuje do niego dużą wagę i pragnie go zachować. Zwraca się więc do Biskupa Ordynariusza z prośbą o uzyskanie na to zgody Episkopatu”⁶.

Dlatego też zachęcamy dzieci stojące w zwartych kręgach dokoła ołtarza, aby na znak wzajemnej zgody, miłości i jedności podały sąsiadom z lewej i prawej strony ręce. Tak powstanie zamknięty krąg do którego włącza się i kapłan. Tak trwają przez chwilę.

Podjęcie do Komunii św. powinno dokonać się w należytych porządku. Wskazana jest procesja dzieci, albo uporządkowane wychodzenie z ławek⁷. Ponieważ przed mszą św. dla klas od III wzywy, dajemy okazję do miesięcznej spowiedzi św., dlatego do Komunii św. mogą przystępować wtedy wszystkie dzieci. Wskazane wtedy jest, aby ustawiły się procesyjnie, podchodząc parami lub trójkami, zależnie od ilości kapłanów rozdzielających Komunię św. Kapłani naturalnie stoją wtedy na miejscu.

Pamiętajmy wreszcie, że do funkcji liturgicznych należy też prowadzenie dziękczynienia po Komunii św. Wykonuje je wtedy chór liturgiczny lub wybrana grupa dzieci naprzemian z innymi dziećmi.

Katowice

KS. WALDEMAR DEKIEL

⁵ Tamże 7. 2. 3.

⁶ Tamże 7. 2. 5.

⁷ Tamże 7. 3. 2, 5.